ХУЛОСАИ

нихоии шурои диссертатсионии 6D.КОА-029-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз рӯйи диссертатсия барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илм

Парвандаи аттестатсионии №___

Қарори Шурои диссертатсионӣ аз 15 декабри соли 2022, таҳти №18

Барои сазовор донистани Каримов Қадриддин Облобердиевич дар мавзӯи «Таҳлили муқоисавии ақидаҳои маорифпарварии Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш» чиҳати дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа PhD аз рӯйи ихтисоси 6D020100 – фалсафа (6D020102 – Таърихи фалсафа)

Диссертатсия дар мавзуи «Таҳлили муқоисавии ақидаҳои маорифпарварии Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш» дар таърихи 6-уми октябри соли 2022, суратмаҷлиси №14 аз ҷониби Шурои диссертатсионӣ ба ҳимоя қабул карда шудааст (734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17, Фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 01 феврали соли 2022 №38) ба ҳимоя қабул карда шудааст.

Довталаб Каримов Қаддриддин Облобердиевич, соли таваллудаш 17 июни 1991, миллаташ тоҷик, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Солҳои 2009-2013 дар ихтисоси таърих ва ҳуқуқи факултети таърихи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ таҳсил кардааст. Солҳои 2013-2016 дар магистратураи Донишгоҳи давлатии шаҳри Томски Федератсияи Россия таҳсил намуда, онро аз руйи ихтисоси таърихи умумӣ хатм намудааст. Солҳои 2016-2019 ба ҳайси ассистенти кафедраи муносибатҳои байналмилалӣ ва равандҳои сиёсии Донишкадаи давлатии идоракунии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият намудааст. Аз соли 2019 то инҷониб ба ҳайси ассистенти кафедраи фалсафа ва фарҳангшиносии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ фаъолият менамояд.

Диссертатсияи номзадии довталаб дар кафедраи фалсафаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ иҷро шудааст.

Роҳбари илмӣ: Султонзода Соҳӣ Аслон – доктори илмҳои фалсафа, дотсент, мудири кафедраи забони франсавии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ.

Муқарризони расмӣ:

Раҳимов Мухсин Ҳусейнович - доктори илмҳои фалсафа, профессори кафедраи фанҳои ҷомеашиносии Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи М. Осимӣ;

Имомалиева Раногул Мамадалиевна - номзади илмҳои фалсафа, дотсенти кафедраи фанҳои ҷомеашиносии Муассисаи давлатии таълимии Донишкадаи давлатии фарҳанг ва санъати Тоҷикистон ба номи Мирзо Турсунзода.

Муассисаи тақриздиҳанда – Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи С. Улуғзода дар тақризи мусбати худ, ки аз ҷониби н.и.ф., дотсент Сулаймонов Б.С. омода карда шуда, аз ҷониби мудири кафедраи фалсафа ва сиёсатшиносӣ, н.и.ф., дотсент Маҷидов Д.Ҳ. ба имзо расида, аз ҷониби ректори ҳамин Донишкада, д.и.ф, профессор Гулназарзода Ж.Б. тасдиқ шудааст, қайд менамояд, ки диссертатсияи Каримов Қаддриддин Облобердиевич дар мавзуи «Таҳлили муқоисавии ақидаҳои маорифпарварии Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш» ба бандҳои 10-16-и Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор), ки бо карори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021 таҳти №267 ба тасвиб расидааст, мувофиқат карда, муаллифи он Каримов Қадриддин Облобердиевич сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа PhD аз рӯйи ихтисоси 6D020100 – фалсафа (6D020102 – Таърихи фалсафа) мебошад.

Дар интихоби муқарризони расмӣ ва муассисаи тақриздиҳанда он чиз ба асос гирифта шудааст, ки онҳо аз рӯйи ихтисоси 6D020100 – фалсафа (6D020102 – Таърихи фалсафа) дар сатҳи дахлдор таҳқиқоти илмӣ анҷом додаанд ва корҳои илмӣ-таҳқиқотии онҳо ба масъалаи таҳқиқшавандаи диссертатсияи Каримов Қ.О. алоқамандии зич доранд.

Довталаб зиёда аз 5 мақолаи чопӣ дорад, ки аз онҳо 4 мақола дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи тавсиянамудаи КОА-и назди Президента Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудаанд. Интишороти довталаб нуктаҳои асосӣ, натиҷа ва мазмуни диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро нишон медиҳанд.

Муҳимтарин интишороти довталаб аз рӯйи мавзуи диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон:

1. Каримов Қ.О. Консепсияи тарбияи табиии Жан Жак Руссо ва моҳияти фалсафии он. [Матн] / *Қ.О. Каримов* // Ахбори АИ ҶТ. - Душанбе, 2020. - № 4 (261). - С. 55-59.
2. Каримов Қ.О. Пайдоиши маорифпарварӣ дар Франсия ва Осиёи Марказӣ: умумият ва фарқият. [Матн] / *Қ.О. Каримов* // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. - Душанбе, 2020. - №7. - С. 195 – 201.
3. Каримов Қ.О. Ихтилофи байни зиндагии табиӣ бо зиндагии мутамаддин аз дидгоҳи Жан Жак Руссо. [Матн] / *Қ.О. Каримов* // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ. Силсила: илмҳои фалсафӣ. - Душанбе, 2021. - №1 (1). -С.29 – 35.
4. Каримов Қ.О. Таъсири ақидаҳои иҷтимоӣ-сиёсии Аҳмади Дониш дар ташаккули афкори ислоҳотхоҳии ҳамасрон ва мутафаккирони баъдӣ. [Матн] / *Қ.О. Каримов* // Паёми Донишгоҳи тиҷорати Тоҷикистон. - Душанбе, 2022. - №4. - С. 343 - 348.

Ба автореферати диссертатсия аз ҷониби шахсони зерин тақризҳо навишта шуда, ба шурои диссертатсионӣ пешниҳод шудаанд:

- аз ҷониби номзади илмҳои фалсафа, мудири кафедраи фанҳои ҷомеашиносии ДДТТ ба номи А.И.Сино – **Азимова М.М.**

- аз ҷониби номзади илмҳои фалсафа, дотсент, ёвари ректори Донишгоҳи тиҷорати Тоҷикистон - **Авғонов С.М.**

- аз ҷониби номзади илмҳои фалсафа, дотсенти кафедраи фалсафа ва илмҳои гуманитарии Академияи идоракунии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷомеашиносии ДДТТ ба номи А.И.Сино – **Ҳайдарӣ С.С.**

Ҳамаи тақризҳои ба автореферат воридгардида мусбӣ арзёбӣ гардида, дар онҳо баъзе эродҳои хусусияти бахснокдошта ва пешниҳодҳо мавзур шудааст.

Интихоби муқарризони расмӣ ва муассисаи тақриздиҳанда бо он асоснок карда мешавад, ки онҳо аз рӯйи ихтисоси 6D020100 – фалсафа (6D020102 – Таърихи фалсафа), дар сатҳи дахлдор таҳқиқоти илмӣ анҷом додаанд.

Шурои диссертатсионӣ қайд менамояд, ки дар натиҷаи таҳқиқоти диссертатсионии довталаб:

- таҳлили мукоисавии акидахои маорифпарварии Ж.Ж.Руссо ва Аҳмади Дониш **коркард карда шуданд**;
- **исбот карда шуд**, ки осори арзишманди маорифпарваронаи Жан Жак Руссо - франсавӣ, файласуф ва педагог ва Аҳмади Дониш - мутафаккири тоҷик, поягузори равияи маорифпарварӣ дар Осиёи Марказӣ - ҷузъи фарханг, сармояи маънавии ташаккули қобилияти зеҳнии инсоният маҳсуб меёбанд. Мазмун ва моҳияти осори фалсафии онҳо натанҳо файласуфони муосир, балки тамоми инсонҳоеро, ки кӯшиши дарки ҷаҳон ва ҳастии инсонро доранд, ба худ ҷалб менамояд. Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш ба масъалаи дарки мафҳуми инсон, системанок ба роҳ мондани раванди таълиму тарбия ва ба камол расонидани инсон, таъсиси оила, таъсиси ҷомеа ва риояи принсипҳои адолат ва баробарии иҷтимоӣ ҳангоми иҷро кардани усулҳои идоракунии давлат, дар маҷмуъ муносибати инсон нисбат ба табиат ва моҳияти худ ҷиҳати пайдо кардани ҷойгоҳи мувофиқ дар раванди муносибатҳои иҷтимоӣ ва ғайра таваҷҷуҳи зиёд зоҳир намудаанд.
- қайд карда мешавад, ки дар омӯзиши масоили марбут ба маорифпарварӣ ва ҷадидия аз замони Шӯравӣ сар карда, то хол миёни файласуфону адабиётшиносон, муаррихону сиёсатшиносон бахсҳои доманадор идома дорад.
- таҳқиқи пахлуҳои алоҳидаи афкори маорифпарварон, саҳми онҳо дар рушди ҷомеа, бедорӣ ва густариши маънавиёт, масъалаи асоснок кардани ҷанбаҳои умумиятдошта ва хусусиятҳои фарккунандаи таълимоти маорифпарварӣ дар Аврупо ва Осиёи Миёна, масъалаҳои меҳварии ҳаёти иҷтимоӣ-сиёсӣ аз ҷониби Ж.Ж.Руссо ва А.Дониш, ки муаррификунандаи арзишҳои фарҳангии ду минтақаи аз ҳам тафовутдошта мебошанд, **пешниҳод карда мешавад.**
- муайян гардидааст, ки маорифпарварии Осиёи Миёна дар заминаи маорифпарварии аврупоӣ ба воситаи фарҳанги рус ташаккул ёфтааст. Дар ҳар ду холат максад ягона аст – маърифатнок кардани мардум, вале аз ҷиҳати шароити иҷтимоӣ, афкори маорифпарварон фаркиятҳои зиёд низ байни

ҷараёнҳои маорифпарварии ҳам Аврупо ва ҳам Шарқ мавҷуд аст. Ошкор гардид, ки Ж.Ж. Руссо дар қиёс бо А. Дониш бештар дар мусофират ва саргардониҳо ҳаёт ба сар бурдааст, вале ба хотири андешаҳои созанда ва инқилобӣ доштан ҳар ду донишманд мудом таҳти фишори сиёсати замони худ қарор доштанд. Масъалаи шарҳи ҳол ва мазмуну моҳияти осори Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш, ки ба таври мухтасар мавриди таҳлили муқоисавӣ қарор гирифтанд, **чорӣ карда шудааст.**

Аҳамияти назариявии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он асоснок карда шудааст, ки натиҷаҳои таҳқиқоти мазкурро метавон ҳангоми баррасии масъалаҳои назариявии осори илмии донишмандони давраи маорифпарварии ҳам Аврупо ва ҳам Осиёи Миёна, инчунин, дар таълифи асарҳои илмию фалсафӣ, бахусус, ҳангоми таҳияи таърихи фалсафаи маорифпарварӣ, фалсафаи илм ва методологияи таҳқиқоти илмӣ истифода бурд. Дастовардҳо ва хулосаҳои таҳқиқоти мазкур имкон медиҳад, ки мақоми воқеии ҷараёни маорифпарварии аврупоӣ ва тоҷик дар ҳадди киёс муайян карда шавад.

Дар таҳқиқоти рисолаи диссертатсионӣ, муаллиф бештар ба муқаррарот ва хулосаҳои файласуфони маорифпарвар, муҳаққиқони тоҷику рус, аврупоӣ, эронӣ ва ғайра, ки бевосита ба мавзуи таҳқиқотӣ рӯворӣ намудаанд, такя намудааст. Ҳамзамон, корҳои илмии олимон ва муаллифон, ки дар шакли монографияҳо, дастурҳои таълимӣ, мақолаҳои илмии дар маҷалаҳои тақризшавандаи байналмилалӣ, барномаю қонунҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, маҳзанҳои электронии интернетӣ, сомонаҳои расмии вазорату идораҳои дахлдори соҳавӣ ташкил менамоянд, **баён гарданд**.

Дар асоси консепсияи тарбияи табиии Жан Жак Руссо ва назарияи тарбияи Аҳмади Дониш барои ташаккули ҳаёти маънавии инсон нақши се омил: табиат, муҳити иҷтимоӣ ва моликият муҳим аст, **муайян карда шудааст**.

Омӯхта шудааст, ки ба ташаккули афкори маорифпарварии Ж.Ж. Руссо нахуст муносибатҳои иҷтимоии Фаронсаю Швейтсария ва дигар кишварҳои Аврупои ғарбӣ, инчунин осори донишмандоне чун Ш.Л. Монтескё, М.А. Волтер, Ҷ. Локк, Г. Гротсий, Т. Гоббс таъсири амиқ расонидаанд. Дар ҳоле ки афкори маорифпарварии Дониш дар заминаи сафарҳояш ба Руссияи подшоҳӣ инкишоф ёфтаанд;

Пешниҳод гардид, ки ҳам дар Франсия ва ҳам дар Осиёи Миёна идеали асосии маорифпарваронро тарғиби илму маориф, такя кардан ба қувваи эътимодбахши ақл, ислоҳи барномаҳои таълимии мактабу мадрасаҳо ташкил медиҳад. Ин идеали маорифпарварони Франсия дар тағйир додани сохти идораи давлатӣ, ҳимояи ҳукук ва озодиҳои инсон, пайдоиши ҷунбишҳои озодихоҳию ислоҳталабӣ рисолати таърихии худро ичро кард, вале дар Осиёи Миёна маорифпарварон натавонистанд рисолати худро дар назди ҷомеа ичро кунанд.

Баррасии эътимоднокии натичахои таҳқик нишон доданд, ки Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш хонаводаро қадимтарин ячейкаи ичтимоӣ ҳисобида, арзёбӣ мекунанд, ки ҷомеа ба хотири ҳимояи аъзоёни худ таъсис дода мешавад ва ҳадафи асосии он ба саодати умумӣ расонидани мардум аст.

Дар рафти омӯзиш ва таҳқикот осори муҳаққикони авпупой Ҷ.Морлей, Г.Геффдин, Г.Грэхэм, Г.Гобел (И.Б. Базедов, Х.Г. Зальцман, И.Г. Кампе, Э.Х. Трапп, осори муҳаққикони рус М.И. Розанов, Н.Н. Бахтин, Э.П. Кревина, Н.К. Крупская ва осори муҳаққикони тоҷик А. Баҳоваддинов, И. Брагинский, Р. Ҳодизода, Ҳ. Ҳасанов, М. Комилов, Г. Ваҳобов, М. Тағоймурод, М. Диноршоев, Ғ. Ашӯров, И. Каримова ва С. Сулаймонӣ, ки дар асарҳо ва рисолаҳои худ дар ба ин масъала изҳори назар кардаанд, **истифода гардиданд.**

Муайян гардид, ки ақидаҳои маорифпарварии Ж.Ж. Руссо, тадричан, ҷонибдорони зиёд пайдо карда, афкори ҷомеаро тағйир дод ва то ба Инқилоби бузурги Фаронса оварда расонид, вале андешаҳои Аҳмади Дониш харчанд боиси ба миён омадани як қатор маорифпарварон ва баъдан ҷадидон гардиданд, вале дар доираҳои маҳдуд бокӣ монданд.

Дар диссертатсия усулҳои маъмули сохавӣ, мисли методи таърихию муқоисавӣ, таҳлили системавию мантиқӣ ва герменевтик мавриди истифода карор дода шуданд.

Саҳми шахсии диссертант бо сатҳи навгонии илмии диссертатсионӣ, нуқтаҳои илмӣ, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд, мақолаҳои илмӣ, маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ-амалӣ, ҳамчунин тарзи навишт, масъалагузорӣ ва услуби диссертатсия ифода меёбад.

Дар маҷлиси 15 декабри соли 2022 Шурои диссертатсионӣ қарор қабул кард, ки ба Каримов Қадриддин Облобердиевич дараҷаи илмии доктори фалсафа PhD аз рӯйи ихтисоси 6D020100 – фалсафа (6D020102 – Таърихи фалсафа) дода шавад.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар Шурои диссертатсионӣ 10 нафар иштирок доштанд, аз ҷумла докторони илм 6 нафар аз рӯйи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда. Аз 10 нафар иштирокдоштагон дар маҷлис, ки ба шуро шомил буданд, овоз доданд: тарафдор -10 нафар, мукобил - нест, бюллетенҳои беэътибор - нест

Раиси Шурои диссертатсионӣ, доктори
илмҳои фалсафа, профессор **Махмадизода Н.Д.**

Котиби илмии Шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои фалсафа, профессор **Худойдодзода Ф. Б.**

15 декабри соли 2022